

Sedanji urednik Loških razgledov dr. Francè Leben je dne 4. julija 1988 dopolnil svojih 60 let. Rodil se je na Krevsovi domačiji v Škofji Loki očetu Francu in materi Anici, rojeni Pecher. Vsa Loka ga pozna pod imenom Krevsov Aci. Domačija je obsegala kmečko posestvo, mlin in žago. Pri Krevsu so se lastniki skozi nekaj rodov hitro menjavali. Gospodarji in gospodinje so mladi in izmenoma umirali. Mama Anica je Ljubljanka Franca Lebna že kot vdova poročila. Ta je umrl leta 1934 zelo mlad (36 let), ko je bil Aci star šest let. Ima še mlajšega brata Janeza. Mama je umrla deset let kasneje v taborišču Auschwitz II (Oswiecim-Brzezinka) na Poljskem.

V osnovno šolo je hodil Aci v Loki. Leta 1939 so ga dali v gimnazijo v Ljubljani. Stanoval je pri stricu Maksu Lebnu na Poljanski cesti. Stric je bil trgovec, stara mama Frančiška pa mesarica, in obeh poklicev se je pri nji priučil. Obiskoval je tudi strica Stanka, ta ga je učil jezikov. Dr. Stanko Leben je bil namreč univerzitetni profesor romanistike in priznani prevajalec iz angleščine in španščine. Njegova žena Marija (Maša), sestra pisatelja Vladimirja Bartola, je bila profesorica na gimnaziji in ga je pred vojno učila nemščino na tedanji poljanski gimnaziji. Na rednih obiskih pri stricu Stanku je moral z njim govoriti francosko ali italijansko, s strino pa nemško. Hočeš nočeš je tako dobil temeljne osnove tujih jezikov. Med vojno je v Ljubljani napravil štiri gimnazijske razrede, zadnja dva razreda pa po vojni in je leta 1947 maturiral na I. državni realni gimnaziji.

Po osvoboditvi je še kot gimnazijec-brigadir odšel na gradnjo prog Brčko–Banovići in Šamac–Sarajevo in se vračal kot udarnik. Po maturi se je vpisal na ljubljansko univerzo in je prvi dve leti redno študiral montanistiko (rudarstvo). Ko pa so na filozofski fakulteti ustanovili oddelek za arheologijo, se je prepisal in ves predal študiju arheologije. Diplomiral je spomladi leta 1954 z nalogo o *Avarošlovanski (Keszthely) kulturi*.

Aci je vseskozi čustveno vezan na domači rojstni kraj in ponosno se predstavlja za Ločana. Otroštvo in mladost je doživljal doma ob vodi okrog »Krevsovih Benetk« in se s prijatelji potikal za gradom. Še danes rad zahaja tja gor in naprej v območje starega gradu. Že pred vojno je telovadil in smučal pri loškem Sokolu. Po vojni je bil v okrajni mladinski organizaciji nekaj časa fizikturni referent, igral je v loškem nogometnem moštvu, predvsem pa je rad smučal. Sprva je tekmoval le v alpskih disciplinah, zatem pa še v skokih tudi kot član druge državne selekcije. Trikrat je bil reprezentant na svetovnih študentskih zimskih igrah. Po vojni je bil v Loki med prvimi telovadci, športniki in organizatorji smučarstva. Še vedno danes rad stopi na »dilece« in je tudi priznani mednarodni smučarski sodnik; pred desetimi leti je še skrbno vodil sodniško organizacijo v okviru Smučarske zveze Slovenije. Bil je med najaktivnejšimi graditelji Loške kočice na Starem vrhu in udarniško pomagal pri gradnji planinskega doma na Lubniku ter pri obnovi požganih Dražgoš. Ob 30-letnici ustanovitve OF in 25-letnici telesne kulture v novi Jugoslaviji mu je Zveza

za telesno kulturo Slovenije leta 1971 podelila posebno priznanje za zasluge na telesnovzgojnem področju, naslednje leto pa je prejel visoko priznanje Smučarske zveze Jugoslavije ob njeni 50-letnici.

Kot diplomirani arheolog je Leben službo dobil na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti (SAZU), pri kateri neprekinjeno združuje dela in naloge že polnih 34 let. S prvim januarjem 1955 je začel kot asistent speleoarheolog na Inštitutu za raziskovanje krasa SAZU v Postojni. Študij rudarstva mu je po svoje koristil pri tehnični dokumentaciji speleoloških in arheoloških raziskovanj. Leta 1964 je dobil Humboldtovo štipendijo in se je tri semestre izpopolnjeval na Inštitutu za prazgodovino univerze v Heidelbergu, kjer je tudi predaval v okviru mednarodnega kolokvija o proučevanju prazgodovinskih kultur jugovzhodne Evrope. Leta 1971 je bil na univerzi v Zagrebu promoviran za doktorja znanosti na osnovi disertacije *Kulturna pripadnost jamskih najdb na območju jugovzhodnih Alp v prazgodovinskem obdobju*, nakar je bil predstavljen na tedanjo Sekcijo za arheologijo Inštituta za zgodovino SAZU v Ljubljani. Že leta 1970 ga je akademija imenovala za višjega strokovnega sodelavca, 1972 pa je napredoval v znanstvenega sodelavca za prazgodovino. Istega leta mu je Ameriška filozofska družba iz Philadelphie podelila Penrose štipendijo, da je študiral neo-eneolitsko gradivo in arhivalije v arheoloških zbirkah sosednjih alpskih pokrajin. Leta 1976 je bil izvoljen v naziv višjega znanstvenega sodelavca, 1982 pa v znanstvenega svetnika na Inštitutu za arheologijo Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU.

Dolgo let je Leben živel v Postojni, zadnjih pet skupaj z družino. Nov dom pa si je medtem ustvaril v Škofji Loki na mestu nekdanje Krevsove bajte v Vincarjih, od koder se dnevno vozi v Ljubljano. Službovanje v Postojni mu je vtakalo zanimanje za kraški svet. Tam se je seznanil z jamarstvom in speleologijo nasploh, po arheološki plati pa ga je pritegnila problematika prazgodovinske poselitve tega ozemlja. Ni raziskoval samo v jamah, ampak je ves Notranjski in Primorski kras prehodil po dolgem in počez in topografsko dokumentiral že znana in nova arheološka najdišča. Ta svet in posebej Kraševce je vzljubil in še danes se tja rad vrača in raziskuje. Fizično speleološko dejavnost pa z leti počasi opušča, obuja pa

spomine na nepozabna doživetja v globinah stoterih jam na slovenskem in jugoslovanskem krasu. Bil je predsednik Jamarske zveze Slovenije (1972–76), je častni član Društva za raziskovanje jam v Kranju in imetnik zlatega znaka JZS za organizacijsko in znanstvenoraziskovalno dejavnost.

Leto za letom je Leben sodeloval ali vodil izkopavanja, ki so temeljno delo arheologa. Že kot študent arheologije je prebil skupaj več kot leto dni na terenu in pri izkopavanjih, ki so jih vodili njegovi profesorji-vzgojitelji: Josip Korošec (prazgodovinska in staroslovanska arheologija), Josip Klemenc (antična zgodovina in arheologija) in Srečko Brodar (paleolitik in prazgodovina človeka). Izpite iz pomožnih ved pa je opravil pri profesorjih Božu Škerlju (antropologija, razvoj človeka in primitivna ljudstva), Bogu Grafenauerju (zgodovina Slovencev) in Gregorju Čremošniku (zgodovina Južnih Slovanov). Med vsemi predmeti pa mu je največ preglavic povzročala latinščina. Med študijem je bil honorarno zaposlen na Sekciji za arheologijo SAZU pri risanju, restavriranju in dokumentiranju arheološkega gradiva. Na univerzi je leta 1954 prejel Prešernovo nagrado za svoje diplomsko delo. Očitno je, da mu je ta najboljša slovenska arheološka šola vlila toliko solidnega znanja, s katerim je kaj kmalu našel stik z vidnimi poznavalci evropskih prazgodovinskih kultur.

Ko je kot asistent leta 1955 nastopil službo na akademiji, se je vključil v raziskovalne programe tako Inštituta za raziskovanje krasa kot Sekcije za arheologijo, obenem pa je tudi v okviru drugih ustanov sodeloval ali pomagal voditi hkrati številne skupne arheološke akcije v Sloveniji, Jugoslaviji in na tujem. Veliko samostojnega raziskovalnega dela je opravil v kraških jamah, ki so bile davnemu človeku zatočišče, bivališče in tudi zadnji dom. Bil je hkrati starinoslovec in jamar – speleoarheolog. Petnajstletno terensko, muzeološko in kabinetno raziskovalno delo je kronal z obsežno disertacijo, v kateri je zajel, dokumentiral in časovno ter kulturno opredelil arheološko zapuščino iz 170 kraških jam jugovzhodnega alpskega območja: Slovenije, jugozahodne Hrvaške, Istre, Furlanije-Juljske krajine in južne Avstrije.

Prva samostojna izkopavanja v jamah je Leben zastavil leta 1955 v Ozki špilji, ki se odpira v Veliki dolini Škocjanskih jam, in v Stražbenici pri Šibeniku. Naslednje leto je

izkopaval v Pivški kotlini v Žegnani jami, Ovčarskem spodmolu in Brlovki ter na Notranjskem pri Bločicah v Turščevi in Martini novi skednenci. Naj omenimo še nekaj njegovih bistvenih jamskih izkopavanj: Kevderc na Lubniku (1958–59), Lubniška jama (1962), Pavlakova jama pri Zrečah (1963), Tominčeva jama pod Škokljanom (1966), Veliki zjot pri Vinici (1972–73), Šibernica pod blejskim gradom (1974), Trhlovca (1977–80) in Mala Triglavca (1983–85) na Divaškem krasu, vmes pa v Lukenjski jami pri izviru Prečne. In še bi lahko naštevali. Pri tem raziskovalnem delu je v prenekaterih jamah tudi še sondiral, na desetine pa jih je rekognosiral po vsej Sloveniji in sosednjih deželah. Kot vsestranski poznavalec arheološke dediščine je sodeloval in vodil lepo število terenskih akcij in izkopavanj. Že prvo leto je svojemu profesorju J. Korošču pomagal raziskovati neolitiko naselbino v Danilu pri Šibeniku, kasneje pa še avaroslovansko grobišče v Bogojevu v Bački (1959) in koliščarske naselbine pri Igu na Ljubljanskem barju (1962–63). Leta 1956 so ga povabili v Nemčijo na izkopavanje prazgodovinskega gradišča Heuneburg ob gornji Donavi na Švabskem. Odkrival je železnodobno grobišče pod Križno goro na Notranjskem (1957–59), izkopaval staroslovansko grobišče na Blejskem gradu (1960, 68), utrdbeni sistem kaštelirja nad Kortami (1960), sodeloval pri izkopavanjih ogroženih območij antične Emone (1961, 67), odkopaval grobove v halštatski gomili v Novem mestu (1969), skupaj s slovensko, nemško in ameriško ekipo je raziskoval utrdbeni sistem prazgodovinskega gradišča nad Virom pri Stični (1969), s sodelovanjem Münchenske univerze je tudi vodil izkopavanja poznoantične utrdbe na Hrušici (1971–75) in zgodnjekrščanske postojanke na Ajdovskem gradu nad Vranjem pri Sevnici (1971, 1974–75), odkrival podobno postojanko na Ajdni nad Žirovnico (1976), reševal antični Ptuj (1977) in v Moverni vasi v Beli krajini pred desetimi leti sondiral ostanke neolitikega bivališča. Pri skupni inštitutski terenski raziskovalni nalogi je delal na arheološki topografiji Pivške kotline, v porečju Reke, na Notranjskem, v Slovenskih goricah in okolici Slovenjgradca.

Desetletno Lebnovo sodelovanje se vidno odraža pri raziskovanju *limesa*, tj. sistema zapornih zidov z obrambnimi stolpi in utrdbami, ki so ga Rimljani tudi pri nas zgradili v obrambo pred vpadi drugih narodov z Vzhoda

v Italijo. Ni samo meril in dokumentiral na desetine kilometrov ostankov teh zidov, temveč je nekaj utrdb tudi izkopaval: Na Lanišču nad Kalcami in v Zaplani (1962), na Gradišču nad Martinj Hribom pri Logatcu (1963) in kasneje več let na Hrušici. Ves znani potek limesa z dokumentacijo, zgodovinskimi viri in lastnimi zapažanji ter odkritji so avtorji raziskovanj združili v zajetni publikaciji *Claustra Alpium Iuliarum I*, ki jo je izdal Narodni muzej v Ljubljani leta 1971 v seriji Arheoloških katalogov in monografij. V okviru notranjih inštitutskih nalog je od vsega začetka sodeloval pri izdelavi arheološke karte Slovenije; za to prvo tovrstno delo v Jugoslaviji *Arheološka najdišča Slovenije*, ki ga je izdala SAZU leta 1975, so sodelavci prejeli nagrado iz Sklada Borisa Kidriča. Več let pa je Leben pri tem opravljal še posle tajnika medakademijskega odbora za Arheološko karto Jugoslavije.

V svoji stroki se Leben specialno ukvarja s problematiko starejše prazgodovine, tj. z obdobji neolitika (mlajše kamene dobe), eneolitika (bakrene dobe) in zgodnje bronzaste dobe, z obdobji, ki se v absolutni arheološki kronologiji vrstijo nekako od 6000 do 1500 let pred našim štetjem. Posveča se proučevanju tvarne in duhovne kulture ljudstev, ki so v tem času naseljevala Slovenijo in območje jugovzhodnih Alp in z njih odnosi in vplivi iz tedanjih jadranskih, obdonavskih in panonskih kulturnih centrov. S svojimi izkopavanji je iz teh obdobji odkril pri nas doslej povsem nepoznane ostaline varne kulture. Ne samo na Lubniku in v Moverni vasi, v Trhlovcu in Mali Triglavci je prvi na našem Krasu izkopal neolitike kulturne plasti z najdbami, ki kažejo jadranske kulturne komponente; v slednji pa je naletel na še starejšo predneolitiko kulturno plast, z značilnostmi neke mezolitike (srednja kamena doba) komponente, ki se odraža v kamnitnih, predvsem pa v košenih in roženih izdelkih. Iz vsega zvemo, da so to odkritja, ki vnašajo nove člene v verigo bitnosti in kulturne pripadnosti določenega prazgodovinskega življa na Slovenskem.

Strokovno obzorje si je F. Leben širil na študijskih potovanjih, na katerih je v arheoloških ustanovah, muzejih in na terenu spoznaval gradivo in najdišča ter vsrkaval izsledke in izkušnje drugih. Ni potoval samo po Jugoslaviji. Z akademijskimi in lastnimi sredstvi, dostikrat pa na povabila drugih je prepotoval

severno Italijo, južno Nemčijo, v sosednji Avstriji Koroško, Štajersko in Gradiščansko, na Madžarskem ga je zanimanje vleklo tja do Donave, prek nje pa še na Moravsko in Slovaško. Vmes se je aktivno udeleževal še drugih ekskurzij, simpozijev in kongresov in predavanja objavil v domačih ali tujih strokovnih publikacijah. Takih srečanj je bilo kar lepo število in nekaj naj jih tematsko in časovno navedemo: kongres Nemške speleološke zveze v Laichingenu (1956); kongresa speleologov Jugoslavije v Sarajevu (1962) in v Lipici (1972); mednarodna speleološka kongresa v Ljubljani – Postojni (1965) in Olomoucu (1973); zbori slovenskih jamarjev in raziskovalcev krasa v Ribnici (1969), Ljubljani (1970), v Kranju (1974), Preboldu (1976) in Sežani (1984); kongresa Zveze arheologov Jugoslavije v Ljubljani (1963) in Mostarju (1980); zbori Hrvatskega arheološkega društva – katerega redni član je tudi Leben – v Puli (1973, 1982), Varaždinu (1975) in Dubrovniku (1984); mednarodni simpozij o pred- in protozgodovini vzhodne jadranske obale in grške kolonizacije Jadrana na Hvaru (1968); simpozij o izvoru in kronologiji badenske kulture v Nitri (1969); študijsko srečanje o Krasu v Trstu (1970); mednarodni kolokvij o neolitiku in eneolitiku Slovenije ter sosednjih pokrajin v Mariboru (1970); svetovni simpozij o prazgodovinskih religijah v Valcamonici (1972); srečanje Društva za pred- in protozgodovino Furlanije-Julijske krajine v Trstu (1976); mednarodni kongres prazgodovinskih znanosti v Nici (1976); italijansko-slovenski simpozij o bronasti in železni dobi Posočja v Gorici (1977); znanstveni kolokvij medakademijskega jugoslovansko-italijanskega komiteja za proučevanje pred- in protozgodovine Jadrana na Liparih (1978); simpozij o arheologiji zahodnega panonskega prostora v Eisenstadtu (1978). Na povabilo Humboldtove ustanove se je udeležil mednarodnega arheološkega simpozija v Berlinu (1979) in mednarodnega kongresa zgodovinskih znanosti v Stuttgartu (1985), na povabilo univerze iz Heidelberga pa je sodeloval na znanstvenem srečanju ob njeni 600-letnici (1986).

Lebnov prispevek k slovenski arheologiji je povsod opazen. O vrednotenju njegovega znanstvenoraziskovalnega dela naj tu citiram samo odlomek javne ocene: »France Leben se domači in tuji javnosti ne predstavlja samo kot kabinetni pisec sintez in znanstvenih del, temveč kot zelo aktiven raziskovalec in znan-

stveni delavec, ki svoje delo in rezultate snuje prvenstveno v direktnem kontaktu z arheološkim gradivom. Našo speleološko in arheološko znanost je uveljavljal tudi na domačih in mednarodnih strokovnih srečanjih. Njegova dolgoletna speleoarheološka raziskovanja so velik prispevek ne samo za jugoslovansko, temveč tudi za evropsko prazgodovinsko arheologijo.«

Bibliografija F. Lebna zajema krepko čez sto enot, med katerimi je vsaj tretjina znahstvenih razprav in člankov. Nekaj pomembnejših objav – razen tistih, ki se neposredno tičejo loškega ozemlja – bomo sedaj navedli: *Najdba antičnih grobov v Ljubljani*, Arheološki vestnik (AV) 3, 1952. – *Kulturni ostanki davnih prebivalcev Pivške kotline*, Turistični vestnik 3, 1955. – *Poročilo o izkopavanjih v Roški špilji*, AV 7, 1956. – *Nove arheološke najdbe v jamah na Notranjskem*, AV 8, 1957. – *Dosedanje arheološke najdbe v jamah okoli Divače*, Acta carsologica (AC) 2, 1959. – *Stratigrafija in časovna vrstitev jamskih najdb na Tržaškem krasu*, AV 18, 1967. – *Časovno mesto bronaste verižice z dvorišča SAZU*, AV 19, 1968. – *Arheološka podoba dolenskih jam*, Naše jame (NJ) 11, 1969. – *Značilnosti in pomen nekaterih arheoloških jamskih najdišč na področju jugovzhodnih Alp*, Adriatica praehistorica et antiqua, Zagreb 1970. – *Prispevek k poznavanju najstarejše zgodovine na Krasu*, Akti študijskega srečanja o Krasu, Trst 1970. – *Arheološko vrednotenje jamskih najdb na slovenskem krasu*, NJ 12, 1970. – *Opredelelitev neolitske in eneolitske keramike iz jamskih najdišč jugovzhodnega alpskega prostora*, AV 24, 1973. – *Zur Kenntnis der Lasinja-Kultur in Slowenien*, Symposium über die Entstehung und Chronologie der Badener-Kultur, Bratislava 1973. – *Jamska arheologija matičnega krasa*, AC 6, 1974. – *Analiza speleoarheoloških raziskovanj v Sloveniji*, Proteus 37, 1975. – *Arheološke jamske postaje na Gorenjskem*, NJ 17, 1975. – *Abriss der Vorgeschichte in den Karsthöhlen des Südostalpenraumes*, Proceedings of the 6th Intern. Congress of Speleology, Praha 1976. – *Ein Abriss der Jungsteinzeit auf dem Karst*, Jahresschrift f. mitteldeutsche Vorgeschichte, Berlin 1976. – *The First Adriatic Neolithic in Slovenia*, Arhaeologia Iugoslavica 17, 1976. – *Osteološke in kultne najdbe prazgodovinskega človeka iz kraških jam Slovenije in mejnega ozemlja*, AV 29, 1978. – *Ajdna*, AV 29, 1978

(soavtor A. Valič). – *Obdobja starejše prazgodovine v »Zgodovini Slovencev«*, AV 30, 1979. – *Progress and Achievements of Thirty Years of Research into Early Prehistory in Slovenia*, AV 30, 1979. – *Prispevek Slovencev k antropospeleologiji*, NJ 21, 1979. – *Pogled v kulturno dediščino starejše prazgodovine*, Rešena arheološka dediščina Slovenije 1945–1980, Ljubljana 1980. – *Nekaj eneolitiskih najdb iz Bezgečeve jame*, Situla 20/21, 1980. – *Palast und Hütte. Beiträge zum Bauen und Wohnen im Altertum von Archäologen, Vor- und Frühgeschichtlern*, AV 33, 1982. – *Archäologischer Beitrag zum Schutz von Škocjan und Umgebung*, Mednarodni simpozij »Zaščita krasa«, Sežana 1983. – *K arheološkemu raziskovanju jam na Sežanskem*, Sežanski kras, Sežana 1984. – *Arheološki prispevek k zaščiti Škocjana in okolice*, Varstvo spomenikov 26, 1984. – *Novoodkrite prazgodovinske plasti v jamah na Krasu*, Arheološka istraživanja u Istri i Hrvatskom primorju, Izdanja HAD 11/2, Pula 1987. – *V spomin Srečku Brodarju, odkritelju slovenskega paleolitika*, NJ 29, 1987.

Napisal je tudi celo vrsto poljudnoznanstvenih člankov in strokovnih poročil, s katerimi je seznanjal javnost o pomenu in uspehih arheologije. Pomembne so tudi njegove knjižne ocene in kritike pa prikazi in spominški zapisi.

Leben deluje tudi na uredniškem področju. Bil je tehnični in glavni urednik Arheološkega vestnika in je še danes v uredniškem odboru tega najuglednejšega glasila, ki izhaja redno že štirideset let. Pri akademiji je opravil tudi še posle glavnega urednika za dva zvezka Razprav 1. razreda in zvezek Dela 1. in 4. razreda SAZU. Je v uredništvu Naših jam, pri Loških razgledih je glavni in odgovorni urednik od 26. letnika dalje, pomaga pa urejati tudi Vodnike po loškem ozemlju. Kot strokovnjak sodeluje še pri leksikoni in drugih elaboratih: Slovenska arheološka terminologija, Krajevni leksikon Slovenije, Slovar slovenskega knjižnega jezika, Enciklopedija Slovenije, Jugoslovanski likovni leksikon itd. Z gesli je sodeloval v knjigi *Slovenska kraška terminologija* (izdala katedra za fizično geografijo FF, 1973), s prispevki o poedinih speleoarheologih pa v knjigi *Gradivo za slovensko speleološko biografijo z bibliografijo* (dodatek k Našim jamam 30, 1988).

Strokovno znanje in splošno razgledanost posreduje tudi mladim. Je stalni član republiškega koordinacijskega odbora »Gibanje zna-

nost mladini« in hkrati predsednik arheološke komisije pri zagovoru in ocenjevanju vsakoletnih raziskovalnih nalog. Vodil je mednarodne mladinske raziskovalne taborne v Cerknici (1970, 71) in na Vinici (1979, 80) in vmes bil mentor še na drugih raziskovalnih taborih po Sloveniji. S svojo živahnostjo, znanjem, domiselnostjo in šegavostjo je vsakič našel pravi stik z mladino. Za to svoje delovanje je prejel srebrno plaketo Boris Kidrič za izredne zasluge v širjenju tehnične kulture, in zlato plaketo »Gibanja znanost mladim Jugoslavije« za posebne zasluge in prispevek pri širjenju znanstveno-tehničnega in družbenega ustvarjanja.

Lebnovo delo zapušča pomembne sledove v rojstni Škofji Loki. Uveljavil se je s proučitvijo loškega krasa, z arheološkimi odkritji in s strokovnim pisanjem. Raziskal je kraške jame Za gradom, na Lubniku, na Stenu in na terenu pod Križnogorskim hribovjem. Večina jam je izmeril, narisal tlorise in profile, opisal morfolologijo, vnesel biološke podatke in označil pomembne geološke sedimente in kulturne plasti; ta *Sistemski opis jam v okolici Škofje Loke* je objavil v Loških razgledih 7, 1960 s soavtorjem B. Kiauto. Leta 1958 in 1959 je vodil izkopavanja v Kevdercu na Lubniku s sodelovanjem arheološkega seminarja univerze v Ljubljani in leta 1962 v sosednji Lubniški jami za Loški muzej. O izkopavanjih je obvestil javnost takoj v začetku v poljudnem poročilu *Arheološko odkritje na Lubniku pri Škofji Loki* v Slovenskem poročevalcu. O pomembnosti teh jamskih najdb je izšla zatem vrsta njegovih objav: *Prazgodovinske najdbe v jamah na Lubniku*, Naše jame 1, 1959; *Izkopavanje v Kevdercu in Lubniški jami*, Loški razgledi 7, 1960; *Lubniška jama – nalazište ranog brončanog doba*, Arheološki pregled 4, 1962 (Beograd); *Materijalna kultura in izsledki arheoloških izkopavanj v Kevdercu in Lubniški jami*, Acta carsologica 3, 1963; *Jama Kevderc v odnosu do drugih arheoloških jamskih najdišč*, Treći jugoslavenski speleološki kongres, Sarajevo 1963; *Lubniška jama nad Škofjo Loko*, Varstvo spomenikov 9, 1963/64; *Pomen lubniških izkopavin za slovensko prazgodovino*, Loški razgledi 20, 1973. O Kevdercu in Lubniški jami je napisal gesla tudi v knjigi *Arheološka najdišča Slovenije* (1975). V zbirki Vodnikov po loškem ozemlju je v knjižici Lubnik (1977) njegov zapis *Podzemeljski svet*, v knjižici Dražgoše (1982) pa *Pričevanja*

starejše zgodovine, *Dnevi dražgoške bitke in Dom Cankarjevega bataljona*.

Leta 1958 se je lotil tudi raziskovanja železnodobnih gomil v Dobravah pri Godešiču, od katerih so bile nekatere že amatersko načete in izropane. O njih je leta 1959 objavil članka *Prazgodovinske gomile pri Škofji Loki* v Naših razgledih in *Nova arheološka odkritja v okolici Škofje Loke* v Loških razgledih. Leta 1968 in 1970 je raziskoval rimske »šance« pri Novi Oselici in Podlanišču in ugotovil, kje naj bi tudi na loškem ozemlju potekal rimski obrambni zid (limes). Spet drugič je sledil domnevne ostanke rimske ceste po dolini Kopačnice in iskal zajetje rimskega vodovoda v Kremeniku. S kustodinjjo Loškega muzeja Z. Šubičevu je leta 1977 opravil izkopavanja okrog cerkve na Gostecah in pred leti sondiral v stranski cerkveni ladji v Crngrobu. Rekonosciral je jamo Konasnico pod Dražgoško goro, kjer je zatem pred desetimi leti raziskoval jamske sedimente Inštitut za arheologijo SAZU, vendar v njih ni bilo nikakršnih arheoloških najdb. Na stožčastem, terasastem Babniku pri Sp. Golici nad Selcami je predvideval staro naselbino; sondiranja so zatem odkrila na hribu srednjeveško in prazgodovinsko keramiko. Rad zahaja na Puštal nad Trnjem pri Stari Loki, na katerem je nekdaj stalo utrjeno prazgodovinsko gradišče. Terasasti teren in drobne najdbe pa dopuščajo tudi možnost še kasnejše poznoantične oz. zgodnjekrščanske naselbine. Razen sondiranja leta 1953 in 1954 doslej ni bilo možnih sredstev za večja raziskovanja te zanimive postojanke. Z vso ljubeznijo do domačega kraja je Leben v arheološko karto Slovenije vnesel nova najdišča, zlasti pa je, doslej slabo raziskani loški svet, predstavil svetu v strokovni arheološki literaturi.

Drugo Lebnovo delovanje, pomembno za Škofjo Loko, je njegovo družbeno-kulturno delo. Z Muzejskim društvom je prvič prišel v stik, ko je – takrat še uslužben v Postojni – sodeloval pri izdelavi jamskega biotopa za razstavno zbirko v Loškem muzeju. Po preselitvi v Loko je postal takoj odbornik društva, bil njegov podpredsednik (1974–78) in je še venomer živahen član izvršnega odbora. Nekaj časa je opravljal tudi funkcijo predsednika izvršnega odbora Občinske kulturne skupnosti in predsednika Odbora za vzdrževanje dražgoškega spomenika pri občinskem ZZB NOV.

Posebej pomembno pa je njegovo delo pri Loških razgledih. Ko bo ta letnik za leto 1988 izšel, bo lahko imel prijetno zavest, da jih je deset spravil »na svetlo« kot glavni in odgovorni urednik. Pridobil je več novih sodelavcev med znanstveniki in raziskovalci in s tem popestril vsebino ter v marsičem povečal veľjavo. Od prvega branja originalnega prispevka, oblikovanja tiskanega teksta, preko krtač-nih odtisov do lomljenih strani vse korekture najprej sam opravi, izbira slikovno gradivo in knjigo tehnično uredi. S tajnikom in blagajnikom društva spretno vodi finančno barko za vsako izdajo in doseže, da so dosedaj vsi letniki izšli v nezmanjšanem obsegu, čeprav z nekoliko zamudo. Kot sourednik sodeluje tudi pri izdaji Vodnikov po loškem ozemlju in Doneskov k Loškim razgledom.

Z znanstvenoraziskovalnim delom, predavanji, objavami in družbeno dejavnostjo je dr. Aci Leben mnogo storil za slovensko znanost in kulturo in prejel zato številna priznanja. Obogatil je slovensko arheološko in speleološko vedo tudi s tem, da je iz izkopanih drobcev raznih predmetov prebral marsikaj o življenju in tvarni ter duhovni kulturi prazgodovinskega človeka na naših tleh v časih, ko še ni bilo nobenih pisanih znakov. Razširil je zveze slovenske speleoarheologije s strokovnjaki jugoslovanskih pokrajin in sosednjih evropskih dežel. Tudi Loki sami je pokazal del njene stare zgodovine.

Za vse njegovo zahtevno in vztrajno delo se mu v imenu Muzejskega društva in z njim povezanega Loškega muzeja zahvaljujem in mu ob šestdesetletnem življenjskem jubileju pristrčno čestitam. Čestitki pridružujem prijateljsko željo, da bi bil jubilan zdrav in srečen, da bi nam še veliko Loških razgledov uspešno uredil in da bi mu razmere omogočile še novih arheoloških uspehov in odkritij tudi na Loškem.

Viri :

Letopis SAZU, knjige 7 (1955) do 38 (1987).

Biografije in bibliografije znanstvenih in strokovnih sodelavcev SAZU, Ljubljana 1976.

Primorski slovenski biografski leksikon, 9. snopič, Gorica 1983.

Biografije in bibliografije raziskovalcev Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, Ljubljana 1988.

Gradivo za slovensko speleološko biografijo z bibliografijo, Naše jame 30 – dodatek, Ljubljana 1988.

France Planina